

Nordens
velferdssenter

Nordisk samarbeid om funksjonshinderspørsmål

Årsrapport 2024

Innhold

Forord	3
Den svenske rådslederen har ordet	4
Formannskapet i Sverige sitt tema: Tilgjengelig kriseberedskap og krisekommunikasjon	6
Et tilgjengelig Norden med like muligheter for alle: Nordisk program for samarbeid om funksjonshinderspørsmål 2023–2027	14
Menneskerettigheter	17
Bærekraftig utvikling	36
Fri bevegelse	48
Rådet for nordisk samarbeid om funksjonshinder	52
Evalueringsprosjekt	56
Kommunikasjonskanaler	59
Det finländska och åländska ordförandeskapets planer för 2025	61
Om denne publikasjonen	63

Forord

Et tilgjengelig Norden med like muligheter for alle er den overordnede målsettingen for det nordiske samarbeidet på funksjonshinderområdet. Dette samarbeidet har bred tverrsektoriell forankring i Nordisk ministerråd, og ble ytterligere styrket gjennom utformingen av nye samarbeidsprogrammer på tvers av politikkområder i 2024.

Årsrapporten for 2024 dokumenterer et aktivt og resultatorientert samarbeid som fremmer både politikkutvikling og kunnskapsdeling. Samarbeidet bidrar til å realisere de nordiske visjonene, styrke velferdstjenestene og bygge et mer inkluderende nordisk fellesskap.

Resultatene rapporteres regelmessig til embetsmannskomiteen for sosial- og helsepolitikk (EK-S), og hvert annet år til Nordisk råd. Dette er den andre årsrapporten i programperioden 2023–2027 for Nordisk program for samarbeid om funksjonshinderspørsmål.

Årsrapporten gir en helhetlig beskrivelse av arbeidet med gjennomføring av Nordisk program for samarbeid om funksjonshinderspørsmål 2023–2027. Rapporten er strukturert etter programmets tre hovedfokusområder: menneskerettigheter, deltakelse og fri bevegelse. I denne strukturen redegjøres det for arbeidet i det nordiske døvblindesamarbeidet, med tilskuddsordningen, på området inkluderende arbeidsliv og det internasjonale samarbeidet Norden har vært involvert i.

Sverige hadde formannskapet i Nordisk ministerråd i 2024 og ledet arbeidet i Rådet for nordisk samarbeid om funksjonshinderspørsmål, Funksjonshinderrådet. Et hovedtema for det svenske formannskapet var tilgjengelig kriseberedskap og krisekommunikasjon, som har fått særlig oppmerksomhet i årets rapport.

Avslutningsvis omtales Funksjonshinderrådets arbeid og den nylige evalueringen av samarbeidet, før rapporten runder av med en presentasjon av Finlands prioriteringer for samarbeidet i 2025.

Den svenske rådslederen har ordet

Sverige var ordförande i Nordiska ministerrådet och i Rådet för nordiskt samarbete om funktionshinder under 2024. Nyttan med det nordiska samarbetet visar sig tydligt inom funktionshindersområdet.

I Nordiska ministerrådets Program för samarbete om funktionshindersfrågor 2023–2027 formuleras den nordiska nyttan och det gemensamma lärandet i de tematiska huvudområdena mänskliga rättigheter, delaktighet och fri rörlighet.

Det svenska ordförandeskapet utgick under 2024 från mänskliga rättigheter som grund för att genomföra funktionshinderspolitiken. Sverige och de nordiska länderna har tillsammans tittat på hur arbetet med nationellt genomförande och övervakning av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning har stärkts. Sverige har under året också tagit initiativ till att särskilt belysa vikten av tillgänglig krisberedskap och kriskommunikation.

Temat har lyfts vid flera evenemang. Vid COSP17 i New York (United Nations' Conference of States Parties to the Convention on the Rights of Persons with Disabilities) i juni ordnades ett sidoevenemang som belyste temat från nordiskt, europeiskt och globalt perspektiv. Konkreta exempel från de nordiska länderna, och från representanter från tre svenska funktionshindersorganisationer, underströk vikten av att utveckla krisberedskapen och se till att den är tillgänglig.

Krisberedskap togs också upp inom det nordisk-baltiska funktionssamarbetet vid ett seminarium i Tallinn, Estland i september. Där presenterades strategier och praktiska exempel från Norden och Baltikum, och internationella funktionshindersorganisationer bidrog med sitt perspektiv på temat.

Rätten till arbete och inkludering för personer med funktionsnedsättning lyftes vid ett webinarium i oktober som sändes från Malmö. Vid Nordic Youth Disability Summit tog unga ledare och representanter för funktionshindersorganisationer upp en rad viktiga teman i syfte att få in ungdomsperspektivet i det nordiska beslutsfattandet.

Förhoppningsvis har det svenska ordförandeskapet under 2024 på ett konkret sätt och med handlingskraft bidragit till visionen för det nordiska samarbetet om att bli världens mest hållbara och integrerade region.

Ola Balke

Ordförande i Rådet för nordiskt samarbete om funktionshinder 2024

Läs mer: [Det finländska och åländska ordförandeskapets planer för 2025](#)

Formannskapet Sverige sitt tema: Tilgjengelig kriseberedskap og krisekommunikasjon

I det året Sverige har ledet Nordisk ministerråd har de løftet fram behovet for tilgjengelig kriseberedskap og krisekommunikasjon. Personer med funksjonshinder er ofte mer sårbar i kriser, og krisene rammer personer med funksjonsnedsettelse hardere.

Valg av tema rammes inn av programmet for Sveriges formannskap i Nordisk ministerråd 2024: Et tryggere, grønnere og friere Norden, og aktiviteter for å være en sosial, bærekraftig region.

«Visjonen om at Norden skal være verdens mest integrerte og bærekraftige region innen 2030 vil være retningsgivende for det svenske formannskapet i Nordisk ministerråd. Vi vil fortsette arbeidet for at Norden skal lede an i den grønne omstillingen og være en globalt konkurransedyktig og sosialt bærekraftig region, i tråd med de strategiske prioriteringene vi i fellesskap har fastsatt.»

*- Statsminister Ulf Kristersson og
samarbeidsminister Jessika Roswall*

Når samfunnet står overfor en krise, blir alle berørt. Alle har rett til sikkerhet og til å vite hva som skjer. Tilgjengelig kriseberedskap og krisekommunikasjon er avgjørende elementer for å styrke samfunnets evne til å forebygge og håndtere kriser og konflikter. Krisekommunikasjon er en sentral del av kriseberedskap, og bidrar til å lette kommunikasjonen mellom interessenter, offentligheten og media i tider med sosial uro. Samordnet kommunikasjon styrker troverdigheten, reduserer usikkerhet, motvirker spredning av rykter og gir offentligheten mulighet til å bidra til krisehåndtering.

Prinsippene om menneskerettigheter gjelder universelt, inkludert for personer med funksjonsnedsettelse. FN-konvensjonen om rettighetene til personer med funksjonsnedsettelse klargjør hvordan menneskerettighetene gjelder for denne gruppen. Mange land operasjonaliserer denne konvensjonen gjennom nasjonale handlingsplaner og strategier.

Ansvar for disse oppgavene er fordelt mellom offentlige og private aktører, inkludert myndigheter, kommuner, regioner og næringslivet. Men hvilke utfordringer møter man når man skal sikre at kriseinformasjon og et lands kriseberedskap er tilgjengelig for alle?

I tre internasjonalt orienterte arrangementer i løpet av 2024 inviterte det svenske formannskapet til erfaringsutveksling og diskusjon av dette spørsmålet.

Nordisk FN-seminar

De nordiske landene, anført av Sverige, løftet fram temaet under COSP17, FN-konferansen for statspartene i konvensjonen om rettighetene til personer med funksjonsnedsettelse (CRPD). Seminaret er et sidearrangement til statspartenes behandling av konvensjonen, og er rettet mot statenes delegasjoner som fysisk er til stede i FN-bygningen i New York. I tillegg ble sidearrangementet strømmet på FN sin webtv-plattform. Sidearrangementet ble avholdt 11. juni, og hadde tittelen Tilgjengelig kriseberedskap og krisekommunikasjon.

Innledere på seminaret i New York var internasjonale eksperter, statlige representanter og nordiske myndigheter.

Innledere på det nordiske sidearrangementet på COSP17 i New York. Fra venstre Ola Balke, Anna Karin Eneström, Even Aleksander Hagen, Lucie Davoine, Anita Hørby, Saowalak Thongkuay, Pernilla Börjesson, Ida Hansson, Niklas Mattson, Marina Carlsson og Päivi Nurmi-Koikkalainen. (Foto: Marie Sjö Lind)

Konsultasjon i kriseberedskap

En av innleiderne, Saowalak Thongkuay, medlem av FN-komiteen for rettighetene til personer med funksjonsnedsettelse, utdypet hvordan kriser kan ramme personer med funksjonshinder hardere når det gjelder tilgang til mat, rent drikkevann, sanitære forhold, helsetjenester og medisiner når dette plutselig eller gradvis forsvinner. Hun henviser til at FN-komiteen anbefaler at personer med funksjonsnedsettelse konsulteres på alle nivåer som endringsagenter for å redusere de skadelige effektene av naturkatastrofer og menneskeskapte kriser. Hun understreker at inkluderende praksis ofte er verdifull for hele befolkningen.

Inkluderende varslingsystemer

Innlederen fra Europakommisjonen, Lucie Davoine, påpeker flere tilfeller der manglende tilgjengelighet har ført til ekskludering, for eksempel manglende tilgang til tilfluktsrom, evakueringsruter eller varslingsystemer. Europakommisjonen anbefaler at medlemslandene bør sikre at varslingsystemer er inkluderende og tilpasset behovene til personer med funksjonsnedsettelse.

Päivi Nurmi-Koikkalainen, Saowalak Thongkuay og Marina Carlsson. (Foto: Marie Sjöling)

Empowerment i kriseberedskap

I Finland har de utviklet en 40-siders veileder for å støtte personer med funksjonsnedsettelse i kriser. Veilederen ble presentert på det nordiske sidearrangementet av nestleder for Funksjonshinderrådet, Päivi Nurmi-Koikkalainen, THL. Hun fortalte at behovet oppstod under pandemien, men veiledningen dekker også andre situasjoner som snøstormer og strømbrudd. Tre forhold er sentrale i kriseberedskapen i Finland:

1. Tilgjengelig kommunikasjon i nødssituasjoner
2. Samarbeid mellom profesjonelle og funksjonshemmedes organisasjoner
3. Sikring av tjenester under kriser

Nurmi-Koikkalainen understreker også viktigheten av selvstendig forberedelse der folk selv må vite hva de kan gjøre i en krisesituasjon.

Planlegge for fremtiden

Tre representanter for interesseorganisasjonene bidro på seminaret med refleksjoner og innspill. Ida Hansson fra NUFT - Nätverket unga för tillgänglighet, Marina Carlsson fra Funktionsrätt Sverige og Niklas Mattsson fra Synskadades Riksförbund.

Alle fremhevet i sine innlegg viktigheten av å inkludere funksjonshindersperspektivet tidlig i planleggingsfasen.
– Når vi planlegger for fremtiden, må vi planlegge for en fremtid der personer med funksjonsnedsettelse eksisterer. Vi vil fortsatt være her, sier Hansson.

Anbefalinger fra Sverige

Den svenske delegasjonen, ledet av sosialminister Camilla Waltersson Grönvall, kom med tre anbefalinger som ble framført av avdelingsleder Pernilla Börjesson fra Myndigheten for delaktighet:

1. Det vil være nyttig å utpeke nasjonale etater som kan gi metodisk støtte til kommuner og veilede dem i hvordan funksjonshemmedes behov kan integreres i deres kriseplanlegging.
2. Det er avgjørende å koordinere kriseplanlegging med andre risikoutsatte grupper for å sikre en helhetlig tilnærming til beredskap.
3. Innhente internasjonal forskning og kunnskap.

[Se hele arrangementet her:](#)

Det tredje nordisk-baltiske møtet om funksjonshinderpolitikk og praksis

Møtet var en del av et nordisk-baltisk samarbeidsprosjekt om sosial- og helsepolitikk, initiert av Nordisk ministerråd, og inngikk i programmet for det svenske formannskapet. Møtet ble arrangert i Tallinn, Estland 17.–18. september 2024. Tema for seminaret var tilgjengelig kriseberedskap og krisekommunikasjon.

De jevnlige møtene mellom de nordiske og baltiske landene er en plattform for samarbeid og nettverksbygging om funksjonshinderpolitikk og praksis. På dette og tidligere møter deltok representanter fra det nordiske Funksjonshinderrådet, myndighetsrepresentanter, funksjonshinderorganisasjoner fra Estland, Latvia og Litauen og academia. Spesielt til dette møtet var profesjonelle og beslutningstakere som arbeider med kriseberedskap og krisekommunikasjon i Norden og Baltikum.

Tilgjengelig kriseberedskap betyr at ingen blir utelatt i en nødssituasjon, og er av stor betydning for personer med funksjonsnedsettelse i møte med kriser. Ifølge FN-konvensjonen om rettighetene til personer med funksjonsnedsettelse (CRPD) skal statspartene ta alle nødvendige tiltak for å sikre beskyttelse og sikkerhet for personer med funksjonsnedsettelse i risikosituasjoner.

Anna Klara Georgsdóttir fra det islandske sosialdepartementet snakker om erfaringene fra vulkanutbruddet i Grindavik når det gjelder kriseberedskap. (Foto: Marie Sjöling)

Kriseberedskap krever inkludering

– Statene må virkelig gjøre sitt ytterste for å hjelpe personer med funksjonsnedsettelse i risikosituasjoner. Vi er ikke der ennå, oppsummerer Gunta Anca i sitt innlegg. Hun er visepresident i European Disability Forum, og representant for den latviske paraplyorganisasjonen for funksjonshemmede organisasjoner, SUSTENTO.

Hun peker på situasjonen i Ukraina som et eksempel, der personer med funksjonsnedsettelse enten sliter med å flykte eller opplever store vanskeligheter i landet. Listen over utfordringer er lang: mange tilfluktsrom er utilgjengelige for rullestolbrukere, bevisstheten om hjelp til personer med funksjonsnedsettelse er lav, og evakueringen fra konfliktområder har vært vanskelig eller umulig.

Krisekommunikasjon må være tilgjengelig

Gunta Anca og andre innledere løftet fram behovet for pålitelige varslingstjenester, som mobilvarsler eller applikasjoner som gir tidsriktig og tilgjengelig informasjon.

Effektiv krisekommunikasjon er en viktig del av kriseberedskap. Den må være tilgjengelig for alle, uansett funksjonsevne.

– Gjør krisekommunikasjonssystemene mer inkluderende for

personer med funksjonsnedsettelse, sier Anca.

Inkludering i planleggingen er avgjørende

Både nordiske og baltiske funksjonshinderorganisasjoner understreker viktigheten av å involvere funksjonshinderorganisasjoner i planleggingen.

– Til syvende og sist handler dette om liv og død. Våre planer for kriseberedskap må være inkluderende, omfattende og reflektere hele befolkningens behov, sier Marie Sten fra Funktionsrätt Sverige.

Karl Wahlman fra Funktionsrätt Åland understreker viktigheten av en robust velferdsstat og et sterkt sivilsamfunn.

– Ekte motstandsdyktighet kommer fra en befolkning som føler seg trygg, støttet og samlet, sier Wahlman.

Marie Sten fra Funktionsrätt Sverige, Karl Wahlman fra Funktionsrätt Åland og Stefán Vilbergsson fra ÖBl. (Foto: Marie Sjöling)

En barrierefri fremtid for alle barn

I desember arrangerte det svenske formannskapet i Nordisk ministerråd webinar A barrier-free future for every child. Hovedbudskapet i webinarer var at barn med nedsatt funksjonsevne har rett til deltakelse og en trygg og støttende oppvekst. Webinarer omhandlet inkludering og familiebasert støtte til barn med nedsatt funksjonsevne. Tema var valgt for å støtte pågående initiativer i Ukraina for å utvikle velferdstilbud fra institusjonsomsorg til en lokalsamfunnsbasert tilnærming (Better Care-reformen). Fra institusjoner til individuell støtte, utfordringer og tiltak for å møte de ulike behovene til barn med nedsatt funksjonsevne.

*Ordstyrerne David Lega og Anastasiia Klonova på webinariet.
(Foto: Maria Montefusco)*

Barn med nedsatt funksjonsevne har rett til deltakelse og en trygg og støttende oppvekst. Å sikre hvert barns rett til å vokse opp i et familiebasert miljø er en grunnleggende del av den moderne velferdsstaten og et sentralt prinsipp i FNs barnekonvensjon og FN-konvensjonen om rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne.

Målet med dette nettarrangementet er å dele gode og lovende praksiser for deltakelse av alle barn, samt styrke nettverk av eksperter og organisasjoner som representerer barn med nedsatt funksjonsevne i Ukraina, Norden, Baltikum og andre europeiske land. På webinarret ble det presentert lovende praksiser for lokalsamfunnsbasert velferdstjenester for barn med nedsatt funksjonsevne, og eksempler fra sosialsektoren som fremmer inkludering i samfunnet og på inkluderende utdanning.

Camilla Waltersson Grönvall, sosialminister fra Sverige, Oksana Zholnovych, sosialminister fra Ukraina, Karen Elleman, generalsekretær i Nordisk ministerråd og UNICEF sin representant i Ukraina, Munir Mammadzade innledet webinarret.

Webinarret var et samarbeid mellom svenske og ukrainske myndigheter, samt Nordisk ministerråd. Webinarret ble arrangert av Myndigheten för delaktighet, Sverige, og Nordens velferdssenter.

[Se webinarret her](#)

Et tilgjengelig Norden med like muligheter for alle: Nordisk program for samarbeid om funksjonshinderspørsmål 2023–2027

I desember 2022 godkjente Nordisk råds presidium [Nordisk program for samarbeid om funksjonshinderspørsmål 2023–2027](#). Beslutningen konkluderer en omfattende prosess som involverte godkjenning av Embetsmannskomiteen for sosial- og helsepolitikk og Ministerrådet for sosial- og helsepolitikk, og Nordisk råds anbefaling om gjennomføring av programmet.

Den nordiske tverrsektorielle politikken på funksjonshinderområdet er med Program 2023–2027 et godt forankret nordisk samarbeidsprogram.

Programmet skal bidra til å oppfylle den nordiske visjonen for 2030 med vektlegging på menneskerettigheter, deltakelse og fri bevegelse. Unge, tiltak for et mer tilgjengelig arbeidsmarked og utveksling av erfaringer om digital tilgjengelighet utheves som satsinger i det framtidige nordiske strategiske samarbeidet.

Aktører i samarbeidet

[Nordisk program for samarbeid om funksjonshinderspørsmål 2023–2027](#) er Nordisk ministerråds strategiske samarbeidsdokument for funksjonshinderområdet og er basert på anbefalinger fra aktiviteter i de to foregående

handlingsplanene, evalueringer og relevante strategiske dokumenter i det nordiske og internasjonale samarbeidet.

Nordisk ministerråds sekretariat har det helhetlige ansvaret for programmet. Nordisk ministerråds råd for nordisk samarbeid om funksjonshinder (Funksjonshinderrådet) er et rådgivende organ for hele det offisielle nordiske samarbeidet. Rådet har medvirket i utvikling av programmet, og mange medlemmer er aktivt medvirkende i gjennomføringen av aktivitetene. Nordens velferdssenter har ansvaret for tilskuddsordningen for funksjonshinderorganisasjoners nordiske samarbeid, den nordiske døvblindvirksomheten, sekretariatet for Funksjonshinderrådet og understøttelse av gjennomføring av samarbeidsprogrammet på funksjonshinderområdet.

Nordisk ministerrådssamarbeidsprogram og formannskapslandenes individuelle satsinger skal bidra til å realisere Visjon 2030 med fokus på menneskerettigheter, deltakelse og fri bevegelse. Innenfor disse tre fokusområdene vil det nordiske strategiske samarbeidet øke aktiviteten for å ivareta unges perspektiv i funksjonshindersamarbeidet, arbeide for et mer tilgjengelig arbeidsliv og drive erfaringsutveksling om digital tilgjengelighet.

[Nordisk program for handicapsamarbejde 2023-2027 \(dansk\)](#)

[Nordic Programme for Co-operation on Disability Issues 2023 to 2027 \(engelsk\)](#)

[Vammaisalan pohjoismainen yhteistyöohjelma 2023-2027 \(finsk\)](#)

[Norðurlensk ætlan fyri breksamstarv 2023-2027 \(færøysk\)](#)

[Nunat Avannarlermiut innarluutilinnik sulegatigiinnissamut ingerlatassaat 2023-2027 \(grønlandsk\)](#)

[Norræn samstarfsáætlun um fötlunarmál 2023-2027 \(islandsk\)](#)

[Nordisk program for samarbeid om funksjonshinderspørsmål 2023-2027 \(norsk\)](#)

[Nordiskt program för samarbete om funktionshindersfrågor 2023-2027 \(svensk\)](#)

Menneskerettigheter

Aktivitetene innenfor dette fokusområdet har som mål å støtte og styrke arbeidet med nasjonal implementering og overvåking av [FNs konvensjon om rettigheter for personer med nedsatt funksjonsevne \(UNCRPD\)](#). Menneskerettigheter for personer med funksjonshinder har vært et kontinuerlig fokus i det nordiske samarbeidet på området.

Landene i Norden har ratifisert UNCRPD og implementerer konvensjonens intensjoner og rettigheter i sine administrative systemer. Det eksisterer mange felles utfordringer og lignende behov for mer og bedre kunnskap, samt gode eksempler på vellykket implementering.

Aktivitetene innom fokusområdet er i stor grad utført av formannskapslandene i samarbeid med Nordisk ministerråds sekretariat og Nordens velferdssenter.

I 2024 var både Danmark og Sverige innkalt til dialog med CRPD-komiteen i Geneve.

Denne begivenheten aktualiserte hvordan landene rapporterer på etterlevelsen av CRPD og status for implementering av CRPD i det nordiske funksjonshindersamarbeidet. Tema var sentralt i flere av aktivitetene innen det nordiske samarbeidet på funksjonshinderområdet i 2024.

[Les mer om landenes rapportering til FN](#)

Implementering av CRPD

Seminar om implementeringen av CRPD

1. februar arrangerte Nordens velferdssenter et fagseminar for og med institusjoner i Norden som jobber med monitorering og rapportering om hvordan implementeringen av CRPD går i Norden. Nordens velferdssenters råd var spesielt invitert til dette seminaret.

Nordens velferdssenters råd har ikke noe juridisk eller formelt ansvar, men spiller en viktig rolle ved å bidra med faglig og strategisk innspill til satsinger og aktiviteter, samt fungere som bindeledd mellom landene og institusjonen.

Tema for seminaret var status for implementering av CRPD i landene, institusjoner involvert og rapportering og rapporteringsrutiner. Seminaret var et første tiltak for å etablere en samarbeidsplattform for erfaringsdeling mellom involverte parter i monitorering av implementering av CRPD.

Eli Knøsen forteller om implementering av CRPD i Norge. (Foto: Marie Sjöling)

Nordisk ledermøte for unge funksjonshemmede (Nordic Youth Disability Summit 2023), er Nordisk ministerråds årlige samarbeidsmøter med organisasjoner for unge med funksjonsnedsettelse. Målet med de årlige møtene er å tverrsektorielt styrke barn og unges perspektiver i det nordiske samarbeidet på funksjonshinderområdet. Nordic Youth Disability Summit 2023 er hjemlet i det nordiske programmet for samarbeid om funksjonshinderspørsmål 2023–2027.

Innledere på seminaret, var:

- Ola Linder, Institutet för mänskliga rättigheter, Sverige
- Nanna Margrethe Krusaa, Institut for Menneskerettigheder, Danmark
- Mikko Joronen, Finnish NHRI/Human Rights Centre, Finland
- Margrét Steinarsdóttir, The Icelandic Human Rights Centre, Island
- Eli Knøsen, Likestillings- og diskrimineringsombudet, Norge

Terje Olsen, Forskningsleder FAFO, Norge, og redaktør for tidsskriftet Nordisk velfærdsforskning | Nordic Welfare Research oppsummerte dagen med en redegjørelse om hvilken nordisk merverdi et kunnskapsprosjekt om Implementering av CRPD i Norden vil utgjøre.

Webinar om uavhengig overvåking av CRPD i Norden

Det svenske formannskapet i Nordisk ministerråd og Rådet for nordisk samarbeid om funksjonshinder arrangerte 17. april et webinar om FN-konvensjonen om rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne (CRPD) og artikkel 33 i konvensjonen: Uavhengig overvåking og involvering av personer med funksjonsnedsettelse. Temaet for webinaret var knyttet til Nordisk ministerråds initiativ for å følge opp implementeringen av FN-konvensjonen om rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne.

Webinaret belyste hvordan de uavhengige menneskerettighetsinstitusjonene på ulike måter bidrar til å fremme gjennomføringen av konvensjonen.

Innledere på webinaret og med i paneldiskusjonen, var:

- Anna Bruce, Raoul Wallenberg-instituttet for menneskerettigheter og humanitær rett, Lund, Sverige
- Colin Caughey, Policy Director, Northern Ireland Human Rights Commission, Irland
- Nanna Margrethe Krusaa, Institut for Menneskerettigheder, Danmark
- Margrét Steinarsdóttir, Icelandic Human Rights Centre, Island
- Mikko Joronen, Finnish NHRI/Human Rights Centre, Finland
- Karin Schulz og Ola Linder, Institutet för mänskliga rättigheter, Sverige
- Mia Algren, Funktionsrätt, Sverige
- Guri H. Gabrielsen, fagdirektør menneskerettigheter, Ligestillings- og diskrimineringsombudet (LDO), Norge
- Sif Holst, nestleder, Danske Handicaporganisationer (DH), Danmark

Ola Balke og Guri H. Gabrielsen i webinarstudioet. (Foto: Marie Sjö Lind)

De uavhengige menneskerettighetsinstitusjonenes betydning og rolle i overvåkingen av CRPD ble utdypet, og ulikhetene i arbeidsform ble diskutert.

I Finland er det Menneskerettighetscenteret som har ansvaret for overvåkingen, i samarbeid med Riksdagens justisombudsmann og en menneskerettighetsdelegasjon. De har utviklet et nettbasert verktøy som fremmer selvbestemmelse innen hjemmetjenester, gjennomført spørreundersøkelser om hvordan rettighetene til personer med funksjonsnedsettelse ivaretas, håndtert klager og engasjert

menneskerettighetsdelegasjonen i sine aktiviteter. I Norge er det fokus på kompetanseutvikling i kommunene om CRPD og hvordan CRPD etterlevs i praksis lokalt. Institutet för mänskliga rättigheter i Sverige arbeider for å fremme og øke bevisstheten om menneskerettigheter gjennom offentlige uttalelser, kampanjer, debatter og på sosiale medier.

Fra et internasjonalt perspektiv kunne Colin Caughey fra Northern Ireland Human Rights Commission fortelle at han i sitt arbeid med menneskerettigheter ofte ser til Norden for gode eksempler.

En sentral oppgave for de uavhengige institusjonene er å levere alternativ rapportering, eller skyggerapportering, til CRPD-komiteen. Dette er et strukturelt verktøy for å balansere og fremheve brukerperspektivet i rapporteringen til CRPD-komiteen.

Det interne nettverket på Nordens ministerråds sekretariat for samarbeid på funksjonshinderområdet var spesielt invitert med til dette webinaret. Webinaret inngår i det langsiktige arbeidet med å implementere funksjonshindersperspektivet i alle politikk- og virksomhetsområder som er i Nordisk ministerråd.

[Les mer om skyggerapporter /
alternativrapporteringen her](#)
[Se webinaret her](#)

Forstudie av prosjekt om implementeringen av CRPD i Norden

Den nordiske embetsmannskomiteen for sosial- og helsetjenester (ÄK-S) ga høsten 2023 Nordens velferdssenter i oppdrag å gjennomføre en forstudie om hvordan målene i det nordiske samarbeidsprogrammet om funksjonshinderspørsmål kan realiseres. Forstudien skulle resultere i en prosjektplan om implementeringen av FN-konvensjonen om rettigheter for personer med

funksjonsnedsettelse (CRPD).

Arbeidet med forstudien har vært vellykket når det gjelder innsamling av data og kunnskap om implementeringen av CRPD. Stor interesse har blitt notert fra deltakerne, og det innsamlede materialet gir et godt grunnlag for videre arbeid. Et samarbeidet med politikkområdene arbeidsliv og utdanning er påbegynt. Erfaringen fra forstudien er at det er utfordrende å etablere tverrsektorielle utviklingsprosjekter.

Forstudien har identifisert tydelige behov og prioriteringer for implementeringen av CRPD i Norden, og det har blitt laget forslag til konkrete delprosjekter som følger.

Delprosjekter som er i gang:

Arbeid og sysselsetting (Artikkel 27)

Embetsmannskomiteén for arbeidsliv (EK-A) bevilget Nordens velferdssenter den 24. oktober 1,3 millioner DKK for prosjektet *Inkluderende arbeidsliv - en fremtidsutfordring for Norden*. Dette skal gjennomføres i 2025–26. Prosjektet fokuserer på arbeidstakere med funksjonsnedsettelse og skal omfatte tre ulike temaer:

- Arbeidslivets utforming: KI og digitalisering
- Det endrede arbeidslivet og arbeidsmiljøet
- Hva vet vi, og hvilken data, forskning og statistikk trenger vi mer av?

Utdanning (Artikkel 24)

Det er planlagt et prosjekt som skal kartlegge inkluderende utdanning for elever med funksjonsnedsettelse i grunnskolen. Flere workshops med sentrale aktører vil være sentralt i kartleggingsarbeidet. Prosjektresultatet vil være en rapport som inkluderer en beskrivelse av oppfølgingen av konvensjonen for denne målgruppen. Det finnes imidlertid ingen offisiell beslutning om prosjektfinansiering på nåværende tidspunkt.

Forslag til nye delprosjekter

Overordnet oppfølging av konvensjonen om rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne (CRPD) i Norden (Artikkel 31)

Overvåking av fremdriften i implementeringen av CRPD. Prosjektet består av to (tre?) deler:

1. Kartlegging av handlingsplaner og strategier for implementering av CRPD.
2. Kartlegging og oppdatering av statistikk, datakilder samt definisjoner av funksjonsnedsettelse i undersøkelser i de nordiske landene, samt utvikling av

statistikk til den nordiske statistikkdatabasen.

Potensielle delprosjekter for øvrige temaområder

Tilgjengelighet (Artikkel 9):

Tilgjengelighet omfatter i prinsippet alle samfunnsområder, noe som gjør prioriteringer nødvendige.

Personer med døvblindhet

Samling av forskning og komparativ analyse av støtte i ulike livssituasjoner i Norden.

Arbeidet diskuteres videre med blant annet Ledarforum for døvblindsamarbeidet og forskernettverket for døvblindforskning.

Urfolksbefolkning

Resultater ventes fra Saminord-studien (2025) før en kartlegging igangsettes. Anbefalt oppfølging er en rapport skrevet av kvalifisert forsker.

Nordic Youth Disability Summit 2024

Nordisk ledermøte for unge funksjonshemmede, Nordic Youth Disability Summit 2024, er Nordisk ministerråds årlige samarbeidsmøter med organisasjoner for unge med funksjonsnedsettelse. Målet med de årlige møtene er tverrsektorielt å styrke barn og unges perspektiver i det nordiske samarbeidet på funksjonshinderområdet. De årlige Nordic Youth Disability Summits arrangeres i tråd med det nordiske programmet for samarbeid om funksjonshinderspørsmål i årene 2023–2027.

«Vi trenger færre barrierer i
fritidsaktiviteter, utdanning og politikk»

Deltakerne på Nordic Youth Disability Summit 2024 representerer nasjonale organisasjoner for unge med nedsatt funksjonsevne. (Foto: Marie Sjöling)

*«For å styrke barne- og ungdomsperspektivet i nordisk samarbeid om funksjonshinderspørsmål skal det årlig arrangeres et ekspertmøte med representanter fra interesseorganisasjoner for unge med funksjonsnedsettelse.»
- fra Nordisk program for samarbeid om funksjonshinderspørsmål 2023–2027*

Nordic Youth Disability Summit ble arrangert i samarbeid med Sammenslutningen av Unge funksjonshemmede i Danmark (SUMH) og Unge Funksjonshemmede (UngFunk), Norge, og Funksjonshinderrådet. Fra og med 2024 er Nordic Youth Disability Summit organisert slik at ungdomslederen er inkludert i ett av de to fysiske årlige møtene i det nordiske Funksjonshinderrådet. Barne- og ungdomsperspektivet blir på denne måten reelt styrket i det nordiske samarbeidet på funksjonshinderområdet.

Under møtet utarbeidet representanter for organisasjoner for unge med funksjonsnedsettelse uttalelser om relevante temaer innen nordisk samarbeid om funksjonsnedsettelse.

Deltakende organisasjoner

Organisasjonene deltok med følgende representanter:

- Danmark. Emilie Ghali, nestleder, Sammenslutningen af unge med handicap (SUMH)
- Finland. Cecilia Ingves, styremedlem. SAMS Samarbetsförbundet kring funktionshinder & HiA - Hörselskadade i arbetslivet rf.
- Færøyene. Gunnrið Høgnadóttir Dam, styremedlem, MEGD
- Grønland. Nadja Sylvest Pedersen & Sara Jilsø Fleischer, styremedlemmer, NiiK, ADHD Kalaallit

- Nunaat
- Island. Eiður Welding, Nestleder of CP Iceland. styremedlem ÖB
- Norge. Ingrid Thunem, styreleder, Unge Funksjonshemmede
- Sverige. Thær Tomma, styremedlem, Nätverket Unge för Tillgänglighet, NUFT
- Åland. Ella Schauman, ungdomsrepresentant, Funktionsrätt Åland

[Se presentasjon av organisasjonene her](#)

Politikk- og virksomhetsområder

Følgende politikk- og virksomhetsområder, prosjekter og nordiske aktører deltok på Nordic Youth Disability Summit og fikk innspill på politikkutforming eller til pågående utviklingsprosjekter:

- Ungdommens Nordiske Råd (UNR) ved Anders Hansen, Præsident
- Nordisk ministerråds sekretariat, avdeling for kunnskap og velferd, ved Eeva Mielonen, seniorrådgiver
- Nordens velferdssenter ved Kai Koivumäki, virksomhetsleder
- NORDBUK, ved Cecilia Huhtala, ungdomsrepresentant og Tina Bostrup, seniorrådgiver
- NORDPLUS, ved Kenneth Lundin, Nordplus Administrator og Malene Vangdrup, Nordisk ministerråds sekretariat for utdanning og forskning.
- Prosjekt, [Nordic cooperation on a safer digital democracy for children and youth](#), ved Clara Sommarin og Merethe Løberg, Nordens velferdssenter
- Prosjekt, Barn i familier med vedvarende lav inntekt, ved Clara Sommarin og Merethe Løberg, Nordens velferdssenter
- Prosjekt, Inkluderende elevråd, ved Eva Harðardóttir og Ragný Þóra Guðjohnsen, Faculty of Education and Diversity, School of Education, University of Iceland
- Funksjonshinderrådet

Inkludering i politiske beslutningsprosesser

I workshoper med representanter for Nordisk ministerråd ble det gitt en del anbefalinger om hvordan man kan inkludere unge med funksjonsnedsettelse i politiske prosesser.

Deltakerne understreket på generelt nivå viktigheten av å lytte til ungdom med funksjonsnedsettelse.

Nordic Youth Disability Summit anbefalte blant annet:

- en praktisk og proaktiv tilnærming ved å invitere politikere til møter i deres egen regi, og i den settingen invitere til samtaler.
- økt undervisning om funksjonsnedsettelse i grunnskolen og videregående skole.
- opplæring av lærere om funksjonsnedsettelse er også avgjørende, og ifølge toppmøtet må dette prioriteres høyere.
- økonomisk støtte for å kunne påvirke politikk. Finansiering av organisasjonene er ofte øremerket til å arrangere aktiviteter, men politisk arbeid krever også ressurser.
- gode plattformer for å løfte ungdommens stemmer. For å sette ungdoms-funksjonshemmedes saker på den politiske agendaen, trengs en stabil plattform for å samle og spre budskapene.

Fritidsaktiviteter uten barrierer

Et inkluderende samfunn begynner med muligheten for barn og unge til å delta i fritidsaktiviteter. Deltakerne på Nordic Youth Disability Summit diskuterte hvordan man kan unngå ekskludering av barn og unge med funksjonsnedsettelse i fritidsaktiviteter.

Barrierer kan være både sosiale og fysiske. Sosiale barrierer kan være holdninger og fordommer i samfunnet eller mangel på kunnskap om funksjonsnedsettelse, mens fysiske barrierer kan inkludere behovet for personlig assistanse eller manglende universell utforming.

På workshopen om barrierefri fritid deltok en reporter fra Sveriges Radio Malmöhus, som intervjuet deltakerne. (Foto: Marie Sjöling)

Det norske prosjektet [Barrierefri fritid](#) er et eksempel på positiv endring som retter seg direkte mot tilbydere av fritidsaktiviteter. Prosjektet tilbyr opplæring og deler ut sertifikater til inkluderende organisasjoner.

Tre representanter for Nordic Youth Disability Summit deltok på initiativ fra Nordisk ministerråd høsten 2024 på det [store Nordisk-Baltiske ungdomsmøtet i Vilnius](#). På en workshop var tema barrierefri fritid. Den norske organisasjonen Unge funksjonshemmede innledet. Representantene som deltok på møtet i Vilnius rapporterte erfaringer og innspill til Nordic Youth Disability Summit.

Nordiske ungdomsorganisasjoner inspirerer hverandre

Nordic Youth Disability Summit i Malmö ga deltakerne mulighet til å knytte nettverk og presentere organisasjonene sine i en nordisk kontekst.

I flere land er arbeidet for ungdom med funksjonsnedsettelse fortsatt i utvikling. Mens Norge og Danmark har sterke paraplyorganisasjoner som har eksistert i over 40 år, ble den islandske ungdomsorganisasjonen stiftet tidlig i 2024, og den svenske paraplyorganisasjonen har bare eksistert i et par år.

– Nordic Youth Disability Summit har definitivt vært en god arena for informasjonsutveksling. Vi lærer utrolig mye av hverandre, og toppmøtet har vært svært verdifullt for alle deltakerne, sier Cecilia Ingves fra Finland.

Tryggere digitalt demokrati for barn og unge

Nordic Youth Disability Summit ga innspill til det nyopprettede prosjektet om nordisk samarbeid for et tryggere digitalt demokrati for barn og unge. Prosjektet skal innen 2026 levere en analyse som oppsummerer aktuell forskning og kunnskap om de potensielt skadelige og noen av de viktigste positive effektene av sosiale medier og internett, for barn og unges trivsel. På bakgrunn av analysen vil det bli utarbeidet anbefalinger for fellesnordiske initiativer på området. Samtidig skal det lages en sivilsamfunnsrapport der barn og unge selv får komme til orde.

[Les mer om prosjektet Tryggere digitalt demokrati her](#)

Inkludering i elevrådsarbeid

– På videregående skole mener jeg at kvoter er nødvendige for inkludering av funksjonsnedsettelse. I Norge sier 40 prosent av personer med funksjonsnedsettelse at de ikke har vært i kontakt med noen på samme alder på lenge, sa Ingrid Thunem fra Unge Funksjonshemmede.

Dette var ett av innspillene som kom fra Nordic Youth Disability Summit til en rapport som Nordens velferdssenter publiserer i 2025. Rapporten er en omfattende studie om elevråd over hele Norden utført av Dr. Ragný Þóra Guðjohnsen og Eva Harðardóttir fra Universitetet på Island, Fakultet for utdanning og mangfold. Sentrale spørsmål er hvordan elevdeltakelse og demokrati kan styrkes på skolene, med utgangspunkt i erfaringene fra Covid-19-pandemien, da unge menneskers stemmer ofte ble oversett i beslutningsprosesser.

Nordic Youth Disability Summit ble bedt om å diskutere elevrådenes rolle og utfordringene elever med funksjonsnedsettelse møter når de forsøker å få sine saker fremmet i elevrådene og få representasjon. Et poeng fra workshopen er at mangelen på representasjon og tilgjengelighet på skolene har skapt et miljø hvor mange føler seg ekskludert fra de rommene hvor sosiale forbindelser og ledermuligheter skapes.

Workshopen i 2024 var en fortsettelse på den dialogen som ungdomslederen etablerte med forskerne i 2023. Forskerne som holdt workshopen uttrykte sin takknemlighet for mangfoldet av erfaringer som ble delt, og påpekte hvor viktig det er å fange opp disse perspektivene i fremtidig forskning om ungdomsråd og funksjonshinder.

– Dette er flott fordi dette er forskjellige erfaringer om hvordan de deltar eller ikke deltar, sa Eva Harðardóttir.

[Les mer om webinarer der rapporten blir presentert i 2025 \(Webinarium: Better Crisis Preparedness by Involving Children and Young People in the Nordic region\).](#)

Erfaringer

I det nordiske samarbeidsprogrammet er en av rollene til Nordic Youth Disability Summit å bidra til utvikling av metoder for å fremme barne- og ungdomsperspektivet inn i blant annet Nordisk ministerråds arbeid.

Tema og «Tema og innhold for møtene skal ta utgangspunkt i barn og unges behov og ønsker. Det skal også utvikles nye metoder for å få barne- og ungdomsperspektivet inn i voksnes beslutninger og strukturene som oftest opprettholdes ut fra et voksenperspektiv.»

- fra Nordisk program for samarbeid om funksjonshinderspørsmål 2023–2027.

Det lovende samarbeidet med den danske og den norske ungdomsorganisasjonen i planlegging og gjennomføring fra 2023 ble videreutviklet for 2024-møtet.

Det ble utviklet en samarbeidsavtale med organisasjonene som regulerte arbeidsoppgaver, roller og ansvar i planleggingen og gjennomføringen av møtet.

Representanter fra ungdomsorganisasjonene hadde oppgaven med å lede møtet, og deltok i utvikling av programmet. Planprosessen varte fra februar til september med involvering av organisasjonen og dialog med deltakerne fra Nordic Youth Disability Summit 2023.

Læringspunkter fra 2023 ble implementert i programmet for 2024, blant annet at programmet skulle bygges opp av workshoper med et spisset fokus og rom for dialog mellom ungdomslederne.

Tema for workshopene var i 2024 en blanding av henvendelser fra politikk- og virksomhetsområdet i Nordisk ministerråd og nordiske utviklingsprosjekter samt ønsker og innspill fra organisasjoner for unge med funksjonsnedsettelse. Workshopene som var ønsket av politikk- og virksomhetsområder inne i Nordisk ministerråd ble av enkelte ledere for ungdomsorganisasjoner vurdert som lite relevante for ungdomsorganisasjonen. Tema for workshopene var ikke satsingsområder for disse organisasjonen. Utfordringen framover vil være å finne tema som både politikk- og virksomhetsområder i Nordisk ministerråd og en samlet bukett av nordiske ungdomsorganisasjoner har felles nytte av å utvikle.

Organiseringen av Nordic Youth Disability Summit og programmet ble utviklet i samarbeid mellom SUMH og UngFunk. Prinsipper om universell utforming på møtestedet og arrangementsrådene for Nordisk ministerråd ble fulgt. Representanter fra ungdomsorganisasjonene ankom dagen før og reiste dagen etter møtet for å lette reisen og deltakelsen. Representantene fikk dekket utgifter til assistenter. Et sosialt program utarbeidet av samarbeidende ungdomsorganisasjoner oppmuntret til uformell interaksjon mellom deltakerne.

[Se presentasjon av deltakende ungdomsorganisasjoner her](#)

Tilskuddsordningen – tilskudd til organisasjoner for funksjonshemmede og organisasjoner for kroniske sykdommer

En nordisk sommerleir for døve barn ble arrangert i Sverige med støtte fra Støtteordningen. (Foto: Sveriges Dövas Ungdomsförbund SDUF)

Tilskuddsordningen er en del av [Nordisk program for samarbeid om funksjonshinderspørsmål 2023–2027](#). Målet med tilskuddsordningen er å gi organisasjoner i Norden og Baltikum muligheter til å møtes, samarbeide og utvikle felles aktiviteter. Tildelingskriteriet er at aktivitetene fremmer interessene til og samfunnsspørsmål som berører personer med funksjonsnedsettelse eller kroniske sykdommer.

Midler tildeles hovedsakelig til nettverksaktiviteter og møter, men organisasjoner har også mulighet til å søke om supplerende prosjektmidler. Prosjektmidler kan ikke søkes om separat, men skal alltid være en del av nettverksaktivitetene. Aktivitetene som finansieres, skal ha en tydelig interessepolitisk agenda og helst være knyttet til målene i [FNs konvensjon om rettigheter for personer med nedsatt funksjonsevne \(UNCRPD\)](#), CRPD og [Agenda 2030](#).

Nordens velferdssenter bevilget 1.487.000 SEK til samarbeidet i 2024. Totalt fikk 34 samarbeid finansiering til nettverksaktiviteter, hvorav 6 også fikk støtte til supplerende prosjektaktiviteter.

Her er noen konkrete eksempler på aktiviteter som ble gjennomført i 2024:

- ADHD-foreningen i Danmark arrangerte et nettverksmøte for å styrke samarbeidet mellom ADHD-foreninger i Norden og dele erfaringer og materiell.
- Forskning på fibromyalgi i Danmark analyserte samfunnskostnadene og ble presentert i Danmark, Sverige og Norge. Resultatene vil brukes til å utvikle strategier for interessepolitisk påvirkning.
- Et nordisk møte for pasientforeninger som representerer personer med blødersykdom styrket samarbeidet og kunnskapsutvekslingen mellom foreninger, myndigheter og organisasjoner.
- Møter mellom nordiske hørselsorganisasjoner fokuserte på teksting og helsetjenester til personer med hørselsnedsettelse, og en uttalelse om å verne og utvikle tjenester til hørselshemmede ble vedtatt.
- Samarbeid mellom polioorganisasjoner i Norden bidro til økt kunnskap om utfordringer for innvandrere og nyankomne med postpolio og hvordan de bedre kan inkluderes i samfunnet.
- Samarbeid mellom nordiske Independent Living-organisasjoner delte erfaringer om hvordan politisk påvirkning kan forbedres for å styrke levekårene for personer med funksjonshinder i Norden.
- CP Norden ble etablert som en politisk plattform for å fremme rettigheter og muligheter for voksne og eldre med cerebral parese.
- Et prosjekt om skoler for autistiske barn i Danmark resulterte i konkret informasjon som kan brukes til å forbedre utdanningssystemene i andre nordiske land.
- Sommerleiren for døve barn i Sverige var svært vellykket, med høyere deltakelse enn forventet og et engasjerende program som kan brukes som modell for fremtidige leire.

Døvblinde-virksomhet

[Døvblinde-virksomheten ved Nordens velferdssenter](#) fremmer like muligheter og deltakelse i samfunnet for personer med kombinert syns- og hørselshemming og døvblindhet.

Den nordiske døvblinde-virksomheten ved Nordens velferdssenter skal bidra til implementeringen av FN-konvensjonen om rettighetene til personer med kombinert syns- og hørselsnedsettelse (UNCRPD), som er en særlig sårbar og marginalisert gruppe i samfunnet. Målgruppen er liten i hvert enkelt land, og det nordiske samarbeidet har som mål å utvikle kunnskap på døvblindefeltet. Oppdraget omfatter opplæring, utviklingsarbeid, koordinering av grenseoverskridende arbeid mellom virksomheter og organisasjoner på døvblinde-feltet i Norden. Samarbeidet retter seg primært mot praktikere, myndigheter og forskningsmiljøer og består av prosjekter, arbeidsgrupper, seminarer og nettverk.

Det nordiske kurstilbudet og arrangementene utfyller de nasjonale utdanningene på døvblindområdet. (Foto: Sigve Nedredal)

Nordisk lederforum koordineres av Nordens velferdssenter ved døvblinde-virksomheten og prioriterer på den årlige samlingen aktiviteter, prosjekter og temaer det skal jobbes med. Formålet med disse aktivitetene er å sammen ta fram, produsere og spre nordisk kunnskap og initiere til aktiviteter som er til nytte for brukergruppen personer med døvblindhet.

Tverrfaglig fagutvikling

I tillegg til gjennomføring av kurs, webinarer og publisering av materiell, ble det for første gang i november 2024 arrangert et felles nordisk nettverksseminar for seks av de sju [ekspertnettverkene innen døvblinde-området](#). Seminaret, som ble holdt i Malmö, hadde som mål å fremme tverrfaglig

samarbeid på tvers av nettverkene. Det tverrfaglige samarbeidet vil styrke det helhetlige perspektivet i kunnskapsutvikling på området. En av aktivitetene under seminaret var en videoanalyse, der hvert nettverk skulle analysere den samme videosekvensen, men fra sitt eget faglige perspektiv. Dette førte til at man fikk fram en mer helhetlig forståelse av (det analyserte) individet med døvblindhet i kontekst, ettersom alle de ulike ressursene og kompetansene ble tydeliggjort.

Resultatet av nettverksseminaret kommer i egen rapport våren 2025.

De sju fagnettverkene innen døvblinde-virksomheten:

- Nordisk nettverk om kommunikative relasjoner
- Nordisk nettverk om taktilt språk
- Nordisk nettverk om selvregulering
- Nordisk nettverk om kognisjon og medfødt døvblindhet
- Nordisk nettverk om USHER syndrom
- Nordisk nettverk om CHARGE syndrom
- Nordisk nettverk for psykologer som jobber med døvblindhet (var ikke tilstede, ettersom nettverket var nyopprettet)

Forskernettverk

Nordisk Forskernettverk om døvblindhet som ble etablert i slutten av 2023, er godt i gang med sine møter og deling av kunnskap. Nettverket har opprettet en kjernegruppe som har ansvar for driften av nettverket, og en egen nettverkskoordinator (som fungerer for to år) er valgt. Kjernegruppen er spesielt involvert med arbeidet rundt den kommende Nordiske Døvblinde-konferansen som skal avholdes september 2026, samt med temanummer for tidsskriftet [Nordisk Velferdsforskning](#), som skal publiseres i forbindelse med konferansen.

Ny struktur for kompetansebygging

For å kunne ha et langsiktig perspektiv på kunnskapsutvikling og forskning, er driften av døvblinde-virksomheten lagt om. Man arrangerer fast en nordisk konferanse om døvblindhet hvert fjerde år. Det er i de nye planene bestemt at mesteparten av arbeidet som gjøres, skal ha et rettet fokus mot konferansen. Og man går bort fra tradisjonelt oppsett av konferanse. For å kunne være en plattform for å gi ny kunnskap til praktikerne i feltet, blir en av konferansedagene i sin helhet viet til kurs. Dette betyr at de kursene nettverkene gir i årene mellom konferansen, er en utprøving av hva som kan skaleres

opp og tas med i større format under selve konferansen. Erfaringene er at kurs om blant annet videoanalyse og selvregulering passer inn i dette konferansekonseptet.

I forhold til det nordisk-baltiske samarbeidet, er dette fulgt opp med at seniorrådgiver som har ansvar for virksomheten, har besøkt landene og gitt kurs i språkutvikling og videoanalyse. Estland og Latvia ble besøkt under høsten, og besøk til Litauen skal gjennomføres februar 2025.

Døvblinde-virksomhetens [nyhetsbrev](#) kommer ut tre ganger årlig

[Døvblinde-virksomhetens Facebook-side](#)

Nettverk for erfaringsdeling om kunnskapsutvikling på funksjonshinderområdet

Nettverket ble etablert i 2021 på initiativ fra forsknings- og utviklingsmiljøer. Nettverket produserer webinarer og engasjerer til faglige diskusjoner. Erfaringsnettverket og dets aktiviteter drives av VIVE – Det Nasjonale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd i Danmark. VIVE organiserer en programgruppe med eksperter fra Danmark, Sverige, Finland, Island og Norge. Programgruppen bidrar til utformingen av temaer og innhold i webinarne og andre aktiviteter. Nettverkets aktiviteter er foreløpig finansiert til 2025 av Nordisk ministerråds sekretariat for sosiale saker, og Nordens velferdssenter har prosjektlederansvar.

I 2024 arrangerte nettverket et webinar med et noe mer overgripende tema enn tidligere, med tittelen; Knowledge sharing and networking in the social sector across the Nordic countries.

Webinaret, som ble holdt 27. mai, fokuserte på kunnskapsdeling i den sosiale sektoren, og tre eksperter delte sine erfaringer og refleksjoner om hvordan nettverk kan fremme læring og samarbeid på tvers av de nordiske landene.

Hans Kloppenborg, forskningssjef ved VIVE (Det nasjonale forskningscenteret for sosialforskning i Danmark), presenterte en rapport om potensialet og utfordringene ved kunnskapsdeling om tiltak i den sosiale sektoren.

Antra Carlsen, hovedkoordinator for det nordiske nettverket for voksnes læring, NVL, diskuterte læring og styring av nettverk, mens Kai Koivumäki, assisterende direktør og virksomhetsleder ved Nordens velferdssenter belyste hvordan

man kan etablere og vedlikeholde nettverk i den sosiale sektoren.

Jakob Trane Ibsen fra VIVE var ordstyrer for webinar.

Les mer om webinarer her: [Knowledge sharing and networking in the social sector across the Nordic countries](#)

Du kan se webinarer her: [Webinar \(4\): Knowledge Sharing and Networking in the Social Sector across the Nordic Countries](#)

Tidsskriftet Nordisk velfærdsforskning | Nordic Welfare Research

Tidsskriftet utgis av Universitetsforlaget AS (Scandinavian University Press) og forskningsstiftelsen Fafo på oppdrag av Nordens velferdssenter. I 2024 publiserte tidsskriftet 4 utgaver, og inneholder tekster på dansk, engelsk, norsk og svensk.

Les mer her: [Tidsskriftet Nordisk velfærdsforskning | Nordic Welfare Research](#)

I 2024 ble det publisert flere artikler innen forskning på funksjonshinder, blant annet:

- [Dagtilbud, en vei til deltakelse i ordinært arbeidsliv for personer med utviklingshemming?](#)
Linda Barøy, Aud Elisabeth Witsø, Kim Berge og Karl Elling Ellingsen
- [Identitetsstøttende arbeid med barn og unge med utviklingshemming – forståelse og praksis blant miljøpersonale](#)
Pernille Follestad Nærø og Roald Undlien
- [The Norwegian Folk High School – A Springboard to Adult Life for Students with Downs Syndrome](#)
Anne-Stine Dolva, Marit Kollstad, Roald Undlien og Kjersti Wessel Jevne

Bærekraftig utvikling

Bærekraftig utvikling innenfor funksjonshinderområdet innebærer å styrke inkludering, fremme likestilling og motvirke diskriminering av personer med funksjonsnedsettelse i alle deler av det nordiske samfunnet gjennom universell utforming av ulike miljøer og strategisk integrering av funksjonshinderperspektiv i arbeidet for bærekraftig utvikling.

Arbeidet med aktiviteter for å fremme bærekraftig utvikling innenfor funksjonshinderområdet har som mål å realisere Nordens visjon om et sosialt bærekraftig og konkurransedyktig Norden.

Inkluderende arbeidsliv

En bærekraftig utvikling av den nordiske velferdsmodellen bygger på at en stor andel av befolkningen er sysselsatt. Arbeidslivet er en drivkraft i de nordiske velferdssamfunnene, og har en sentral betydning for næringslivet og individet. Dette fordrer en inkluderende utdannings- og arbeidsmarkedspolitik. Det er et mål å sikre at personer med nedsatt funksjonsevne får reelle muligheter til å delta i arbeidslivet.

Et inkluderende arbeidsliv oppnås ved å fjerne strukturelle barrierer og tilrettelegge for et arbeidsmarked som er

tilgjengelig for alle. I programperioden for Program 2023–2027 skal det årlig arrangeres ekspertseminarer og andre nordiske møter om inkluderende arbeidsliv i Norden. Arrangementene skal bidra til den inkluderende arbeidslivspolitikken ved å presentere og diskutere ny kunnskap og dele erfaringer mellom sentrale aktører på området.

I 2024 ble det arrangert tre møtepunkter om inkluderende arbeidsliv av Nordens velferdssenter, i samarbeid med partnere.

1. Seminar på Nordens velferdssenters rådsmøte om inkluderende arbeidsliv

Nordens velferdssenter prioriterte å sette tema inkluderende arbeidsliv på dagsordenen til Nordens velferdssenters rådsmøte i februar. Fokus på et dagsseminar var overgangen fra utdanning til arbeid for personer med funksjonsnedsettelse.

I et samarbeid med Stockholms stad ble det arrangert et seminar i Paulinrummet på Stockholms stadshus.

Deltakere på seminaret, var;

- Nordens velferdssenters råd
- Seniorrådgivere fra Nordisk ministerråds sekretariat
- Direktør og ansatte ved Nordens velferdssenter
- Representanter fra institusjoner for menneskerettigheter
- Representant fra Likestillings- og diskrimineringsombudet
- Representanter fra Nordisk ministerråds funksjonshindringsråd
- Ledere og ansatte i Stockholms stad

Nordens velferdssenters direktør Eva Franzén åpner seminaret i Stockholms stadshus. (Foto: Marie Sjöling)

Eva Franzén, direktør ved Nordens velferdssenter, ledet seminaret der forskning og lovende praksis ble presentert og diskutert. På programmet sto følgende innlegg:

- Om å våge å bryte normer og tenke nytt for å inkludere og utnytte kompetansen til personer med funksjonsnedsettelse, ved Anna Bergholtz, [Uniquepower](#)
- Presentasjon av virksomheten Bron og Kedjan ved Lars Ahlenius, assisterende enhetsleder, Enheten for funksjonsnedsettelse og psykisk helse, Stockholms stad. Les mer: [Insatsen Bron](#)
- HELT MED – inkludering av personer med utviklingshemming i ordinært arbeidsliv ved Jarle Eknes, daglig leder. Les mer: [HELTMED](#)
- Sysselsettingsmønstre for personer med intellektuell funksjonsnedsettelse – med fokus på å få og beholde arbeid ved Magnus Tideman, professor, Marie Cederschiöld högskola
- Studiesteg1: Mobilt spesialpedagogisk arbeid med ungdom under 20 år for å møte og støtte dem tilbake til studier, ved Suvi Nordå, Enheten for funksjonsnedsettelse og psykisk helse, Stockholms stad.
- Situasjonsbeskrivelse fra Stockholm, ved Astrid Thornberg, funksjonshinderombud. Les mer: [Slikarbeider funksjonshinderombudet](#)

Marie Sten fra Funktionsrätt Sverige og representant fra Rådet for nordisk samarbeid om funksjonshinder innledet til en plenumsdiskusjon om utfordringer knyttet til overgangen fra skole og utdanning til arbeidslivet for personer med funksjonsnedsettelse.

2. Webinar om inkluderende arbeidsliv

På et webinar den 11. oktober presenterte seks forskere ny forskning om funksjonshinder og arbeidsliv og nye lovende praksiser for arbeidsinkludering og arbeidsrettet rehabilitering.

På programmet sto:

- Arbeidsgiveres holdninger til jobbsøkere med funksjonshemming, ved Stine Berre, stipendiat, Institutt for sosialt arbeid, NTNU
[Les artikkelen her](#)
- Et spejl af det «normale» arbejde - ableisme og konstruktionen af fleksjobs, ved Thomas Bredgaard, professor, Det Humanistiske og Samfundsvidenskabelige Fakultet, Aalborg universitet, CARMA - Center for Arbejdsmarkedsforskning. Forskningscenter for Handicap og Beskæftigelse
[Les artikkelen her](#)
- Inklusion af mennesker med handicap på arbejdsmarkedet – hvilke beskæftigelsesindsatser virker? ved Vibeke Jacobsen, seniorforsker, VIVE. Prosjektleder for det nordiske prosjektet [Barriers to employment for vulnerable groups in the Nordic countries](#)
[Les rapporten fra prosjektet her](#)
- Easy Steps towards Working Life project ved Ville Grönberg, team leader, Finnish Institute for Health and Welfare (THL)
[Les om prosjektet her](#)
- Hur man kan utnyttja den potential som hybridarbetslivet utgör för inkludering av personer med funktionsnedsättning, ved Jörgen Lundälv, Elisabet M. Nilsson och Magnus Eriksson Docent/Associate professor, institutionen för socialt arbete/Department of Social Work, Göteborgs universitet/University of Gothenburg
[Les deres rapport her](#)
- Livsforløbets betydning for beskæftigelsen for mennesker med en funktionsnedsættelse, ved Helle Holt, Seniorforsker, Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd, VIVE
[Lese Helle Holt sine artikler om tema her](#)

(Foto: Eirikur Björnsson/Nordisk ministerråd)

Hver presentasjon ble etterfulgt av en dialog med Funksjonshinderrådet representert ved fire medlemmer fra interesseorganisasjonen, og to ledere for ungdomsorganisasjonene:

- Ingrid Thunem, leder av Unge Funksjonshemmede, Norge, og stipendiat, VID vitenskapelige høyskole
- Eiður Welding, representant fra Island til Nordic Youth Disability Summit 2024, og styremedlem i det islandske funksjonshinderforbundet, ÖBÍ
- Tóra við Keldu, leder for funksjonshindredes forening på Færøyene, MEGD
- Anna Caldén, SAMS - Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf, Finland
- Marie Sten, første vice ordförande i Funktionsrätt Sverige
- Sif Holst, nestleder og talsperson for utviklings samarbeid i Danske Handicaporganisationer (DH)

[Les om webinarret her](#)

[Se webinarret her](#)

3. Arbeidsinkludering i Norden – seminar og studiebesøk

I oktober 2024 arrangerte Nordens velferdssenter i samarbeid med Rådet för nordiskt samarbete om funksjonshinder, [Stockholms stad](#), og Arbeidsmarkedsbedriftene i region øst, NHO, Norge, et seminar og et studiebesøk i Stockholm. Seminaret var et resultat av det samarbeidet som ble etablert under Nordens velferdssenters rådsmøte i februar 2024.

Fokus for arrangementet var erfaringsutveksling på metodikk, organisering og lovende praksis innen inkluderende arbeidsliv i

Norden. Til å innlede og delta i diskusjonene ble fagmiljøer fra både Finland og Danmark invitert til det i utgangspunktet svensk/norske samarbeidet. Fra Finland deltok Finnish Institute for Health and Welfare (THL), ved Ville Grönberg, og fra Danmark deltok Karen Ask og Karin Persson Haas, fra Væksthusets Kompetencecenter. Fra Sverige og Stockholm ble lovende praksiser som BRON og Arbetskamraterna presentert av Lars Ahlenius, biträdande enhetschef, Enheten för funktionsnedsättning och psykisk ohälsa, Stockholm stad og Mikael Klein, verksamhetsutvecklingsansvarig hos [WiljaGruppen](#).

Deltakere på seminar og studiebesøk om inkluderende arbeidsliv i de nordiske landene. (Foto: Marie Sjöling)

Funksjonshinderrådet og det svenske formannsrådet deltok med både innlegg og som diskusjonspartnere på seminaret. Fra Norge deltok både Kenneth Stien, direktør NHO Arbeid og inkludering, og Aleksander Stokkebø, stortingspolitiker (H). Dag to av arrangementet var et studiebesøk hos Wiljagruppen i Stockholm. Hele arrangementet var inspirerende, og konkluderte med at et økt nordisk samarbeid om metode og organisering innen inkluderende arbeidslivs-tematikken vil ha stor nordisk nytte.

Integrering av funksjonshinderperspektivet

Nordisk ministerråds Visjon 2030 speiler [FNs Agenda 2030](#) og behandler funksjonshinderperspektivet tverrsektorielt, med den forutsetningen at alle skal delta i politikkutvikling uavhengig av funksjonsnivå. Nordisk ministerråds strategi for tverrsektoriell integrering av bærekraftig utvikling, likestilling og barne- og ungdomsperspektivet tydeliggjør sektorenes ansvar for tverrsektorielle perspektiver og underbygger gjennomføring av visjonen. I det tverrsektorielle samarbeidsprogrammet på funksjonshinderområdet er det et mål at funksjonshinderperspektivet integreres i Nordisk ministerråds politikk- og virksomhetsområder.

Arbeidet med integrering av funksjonshinderperspektivet er en aktivitet i [Nordisk program for samarbeid om funksjonshinderspørsmål 2023–2027](#). Aktiviteten skal pågå i hele programperioden, og en statusrapport skal leveres årlig. Målet med aktiviteten er formulert slik i Program 2023–2027: *Nordisk ministerråd arbeider systematisk for å styrke funksjonshinderperspektivet i alle relevante politikkområder.*

Funksjonshinderrådet konsulteres og følger opp arbeidet gjennom sekretariatet for Funksjonshinderrådet. En sentral aktør i arbeidet med implementering av perspektivet er internt nettverk for integreringsarbeidet i administrasjonen for Nordisk ministerråd. Nettverket består av fagpersoner fra sekretariatene for politikkområdene, og fra kommunikasjonsavdelingen. Nettverket koordineres av Avdeling for kunnskap og velferd.

Status på integrering av funksjonshinderperspektivet

Statusrapport nr. 6 om integrering av funksjonshinderperspektivet i Nordisk ministerråds politikkområder ble levert i desember 2024.

Status er at integrering av funksjonshinderperspektivet stadig har en positiv utvikling i de fleste virksomhets- og politikkområdene. De overordnede strategidokumentene ivaretar funksjonshinderperspektivet tilfredsstillende. Revisjonen av sektorenes samarbeidsprogrammer i 2024 har medført en styrking av funksjonshindersperspektivet i de relevante politikksktorene i Nordisk ministerråd. De relevante politikkområdene inkluderer alle personer i Norden i sine mål, og nevner personer med nedsatt funksjonsevne, tilgjengelighet og/eller universell utforming i de nye samarbeidsprogrammene. På de politikkområdene der perspektivet ikke eksplisitt nevnes, henvises det til overordnede styringsdokumenter.

Sosial og helse, arbeidsliv, utdanning og digitalisering er de sektorene som i størst grad finansierer aktiviteter som fremmer introduksjon av funksjonshinderperspektivet, og spesifikt finansierer samarbeid og utviklingsarbeid på funksjonshinderområdet. Andre politik- og virksomhetsområder finansierer på ulike måter aktiviteter som berører målsettingen om å fremme inkludering. Som en del av virksomheten har områdene oppmerksomhet på å bedre tilgjengeligheten og/eller levekårene for personer med nedsatt funksjonsevne.

Den fremhevede utfordringen med ytterligere implementering av funksjonshindersperspektivet er å etablere strukturer for tverrsektoriell finansiering av aktiviteter som vil bidra til å oppnå overordnede mål. En mulig løsning på denne organisatoriske utfordringen er å flytte ansvaret for

funksjonshinderområdet fra en av Nordisk ministerråds fagpolitiske enheter til samarbeidsministrene, MR-SAM.

Universell utforming

I arbeidet med å styrke den sosiale bærekraften i Norden ved å gjøre alle deler av det nordiske samfunnet mer universelle når det gjelder utforming, er det i 2024 tre aktiviteter som skal fremheves.

Universell utforming og samfunnsøkonomiske analyser

På oppdrag fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) i Norge leverte Nordens velferdssenter ved Lars Lindberg og Anna Amilon, VIVE, Danmark, i slutten av 2023 rapporten; [Universell utforming og samfunnsøkonomiske analyser - En kartlegging av analyser og litteratur](#). Gjennom 2024 har Lars Lindberg presentert rapporten på en rekke arrangementer.

Rapporten presenterer studier, metoder og analyser for å evaluere nytte og kostnader ved ulike tiltak innen universell utforming og tilgjengelighet. Fokus er på kostnads- og nytteanalyser (cost-benefit analysis) og effektstudier.

Rapporten viser at det finnes en rekke ulike metoder og forsøk på å måle og vurdere nytten av tilgjengelighet. Mange av studiene indikerer at forbedret tilgjengelighet gir betydelige fordeler, ikke bare for personer med nedsatt funksjonsevne, men også for andre grupper. Samtidig er det en utfordring å evaluere de samfunnsøkonomiske virkningene i form av målbare kostnader og gevinster. Å beregne fordelene av tilgjengelighet i form av økte sysselsettingsmuligheter eller redusert behov for individuell støtte er komplisert, blant annet fordi det finnes mange andre barrierer enn manglende tilgjengelighet som kan hindre deltakelse.

Å gjennomføre en kost-nytte-analyse av tiltak som berører menneskers verdighet og mulighet til likestilt deltakelse i samfunnet reiser både moralske og etiske spørsmål, både med tanke på metode og datainnsamling. Tilgjengelighet er en forutsetning for deltakelse i samfunnet, og barrierer av ulik art kan få betydelige konsekvenser for personer med funksjonsnedsettelse. Enhver kost-nytte-analyse av universell utforming og tilgjengelighet må derfor ledsages av en diskusjon om hva som utgjør en kostnad eller en gevinst – og for hvem. Fremtidige studier bør derfor ikke bare undersøke kostnader og gevinster ved å gjennomføre tiltak, men også kostnadene ved den sosiale ekskluderingen som opprettholdes ved ikke å handle. Kartleggingen viser at slike metoder er under

utvikling.

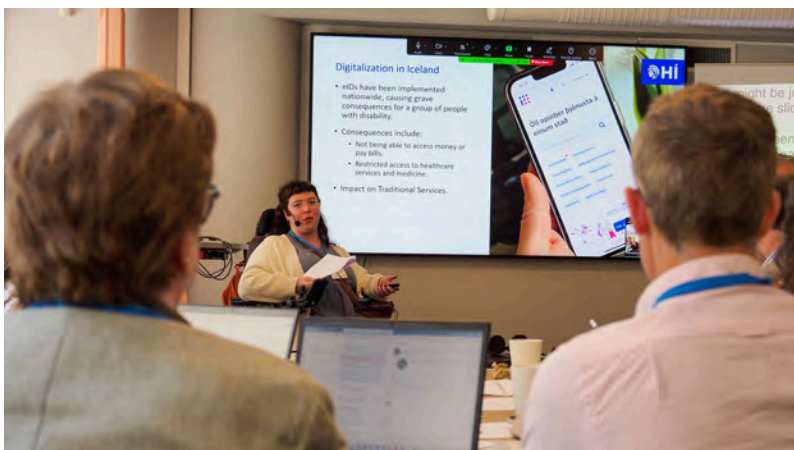
[Les mer om prosjektet her](#)

[Les rapporten her](#)

Workshop om digitale løsninger: Tilgjengelighet og digital inkludering i Norden

Den 14. mai ble det arrangert en nordisk workshop om digital inkludering og universell utforming av digitale tjenester i tilknytning til Nordregios konferanse [Digital Inclusion in Action](#). Workshopen samlet representanter fra myndigheter, sivilsamfunn, Funksjonshinderrådet og akademia, og innspill fra en spørreundersøkelse dannet grunnlag for diskusjonene. Workshopen ble gjennomført med to hovedtemaer: digital inkludering og digitale tjenester og universell utforming.

Det ble tydelig at tilgjengelighet i digitale tjenester fortsatt er fragmentert i Norden, da mange aktører er involvert, men koordinering mangler. Sikkerhetskrav prioriteres ofte på bekostning av brukervennlighet, noe som skaper barrierer for personer med funksjonsnedsettelse.

Inga Björk Margrétar Bjarnadóttir snakket om digitalisering og inkludering på Island. (Foto: Lars Lindberg)

Deltakerne foreslo å opprette et felles nordisk bibliotek for tilgjengelige digitale løsninger, samt samle beste praksis for å styrke policyutvikling og implementering. Behovet for felles standarder og tidlig brukerinvolvering ble understreket.

Dialog med næringslivet og IT-selskaper ble trukket fram som avgjørende for å sikre inkluderende digitale tjenester. Det ble også diskutert hvordan de nordiske landene kan styrke samarbeidet for å tale med en felles stemme på EU-nivå i spørsmål om digital tilgjengelighet.

Blant de konkrete forslagene var utvikling av nordiske retningslinjer for digital design, bedre strategier for brukerinvolvering og en sterkere lovgivning på feltet. Nordens velferdssenter og Nordregio vil nå utarbeide et prosjektforslag for å fremme digital tilgjengelighet som en del av implementeringen av CRPD.

UD2024: Universell utforming for en bærekraftig fremtid

Konferansen [UD2024](#) i Oslo samlet over 300 forskere, eksperter og representanter fra funksjonshemmedes organisasjoner for å diskutere universell utforming (UU) som en nøkkel til bærekraft og inkludering. Norges kultur- og likestillingsminister, Lubna Jaffery, understreket at ekskludering av mennesker betyr tap av viktige ressurser og perspektiver.

I sine innledningsforedrag fremhevet Professor Anna Lawson fra University of Leeds at menneskerettigheter kun kan oppfylles gjennom universell utforming, mens FN-representant Masumi Ono knyttet UU til bærekraftsmålene (SDG-ene), spesielt retten til utdanning.

Paneldiskusjon på UD2024-konferansen i Oslo. Ordstyrer er Kirsti Svinö, deltakere er Lars Lindberg, Jon Roger Andresen, Ingrid Gaarder Harsheim og David Hallinan. (Foto: Marie Sjöling)

Den nordiske dimensjonen var tydelig gjennom diskusjoner om aldersvennlige byer og inkluderende arkitektur. Ira Verma, Aalto-universitetet i Finland, presenterte hvordan de i Finland jobber med UU som et verktøy for å tilrettelegge for en aldrende befolkning. I et innlegg fra Norge ble det presentert hvordan de har realisert innovative løsninger som [Carpe Diem](#) demenslandsby i Bærum. Carpe Diem er et eksempel på hvordan arkitektur kan skape trygge og inkluderende miljøer.

Forskjeller i nordisk UU-politikk ble analysert av forskerne Sidse Grangaard, Aalborg universitet, Danmark, Per-Olof Hedvall, Mittuniversitetet, Sverige, og Inger Marie Lid, VID Specialized University, Norge. Forskerne anbefaler å forstå UU som en handling snarere enn en statisk tilstand.

Kunstig intelligens (KI) ble også diskutert som en mulig risiko for funksjonshemmede. Jutta Treviranus, Toronto universitet, Canada, advarte om at dagens KI forsterker forskjeller og bygger på skjeve data om funksjonsnedsettelse. Hun etterlyste reguleringer og verktøy for å redusere skade og sikre inkludering.

Konferansen viste at universell utforming er avgjørende for en sosialt bærekraftig fremtid i Norden, med konkrete eksempler på hvordan inkludering kan fremmes gjennom lovgivning, arkitektur og teknologi.

Konferansen ble arrangert av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir), Norge. Funksjonshinderrådet har bidratt i en tidlig fase av planleggingen av konferansen, og Nordens velferdssenter deltok med innlegg og som ordstyrer på sesjoner.

Funksjonshinderrådet med i utvikling av Nordic Toolbox for a Just Green Transition

Den grønne omstillingen kan medføre ulike konsekvenser for personer i utsatte grupper som eksempelvis eldre, unge, personer med funksjonsnedsettelse og personer i risiko for arbeidsledighet. Forskningsprosjektet Not Just a Green Transition – Examining the path towards a socially just green transition in the Nordic Region (kortnavn: NJUST), har utviklet en Nordisk verktøykasse for en rettferdig, grønn omstilling, [Nordic Toolbox for a Just Green Transition](#), som bidrar til en overgang til et klimanøytralt Norden på en sosialt rettferdig måte.

Verktøykassen gir veiledning til nordiske beslutningstakere for å håndtere utfordringer, lytte til dem som blir berørt og finne inspirasjon. Verktøykassen løfter frem seks prioriterte områder for å muliggjøre en rettferdig grønn omstilling, og inneholder policynotater om blant annet personer med funksjonsnedsettelse.

NJUST-prosjektet, ledet av Nordregio, og Funksjonshinderrådet har bidratt til verktøykassen for å gjøre politikken på området inkluderende og virkningsfull: [Explore the toolbox](#)

[Les mer om NJUST-prosjektet her](#)

Fri bevegelse

Det tredje fokusområdet i Nordisk program for samarbeid om funksjonshinderspørsmål 2023–2027 omhandler arbeidet med å fremme fri bevegelse og fjerne grensehindringer som spesielt påvirker personer med funksjonsnedsettelse.

Til tross for at mange hindringer er fjernet og det pågår flere kartlegginger og prosjekter, gjenstår det mange hindringer for personer med funksjonsnedsettelse. Dette kan delvis skyldes at funksjonshindersperspektivet ikke er tilstrekkelig tydeliggjort, eller at hindringer må fjernes for at borgere med spesielle behov enkelt kan dra nytte av de mulighetene for mobilitet som er skapt mellom landene.

Aktivitetene på dette området forholder seg til det arbeidet EU gjør for å fjerne hindringer for personer med funksjonsnedsettelse. Aktivitetene i dette fokusområdet fremmer fri bevegelse for personer som er utsatt for grensehindringer på grunn av manglende tilgjengelighet.

Les mer om [det nordiske grensehinder-samarbeidet](#)

Samarbeid med Grensehinderrådet

Grensehinderrådet er den nordiske politiske mekanismen for å fremme den frie bevegelsen innenfor Norden, både for enkeltpersoner og foretak. Grensehinderrådet er på lik linje

med Nordisk råd og Nordisk ministerråd et politisk oppnevnt organ opprettet av de nordiske regjeringene. Rådet ble oppnevnt i 2014. Formannskapet i Grensehinderrådet skifter årlig mellom de nasjonale medlemmene og følger formannskapet i Nordisk ministerråd. Formannskapet i Grensehinderrådet skal lede grensehinderarbeidet i samarbeid med Nordisk ministerråds generalsekretær.

[Les den siste årsrapporten \(2023\) fra Grensehinderrådet her](#)

I henhold til Nordisk program for samarbeid om funksjonshinderspørsmål 2023–2027 arrangeres det årlig et møte mellom Rådet for nordisk samarbeid om funksjonshinder og Grensehinderrådet. I 2024 ble dette møtet arrangert i Reykjavik i oktober. På møtet deltok representant for Grensehinderrådet 2024, Siv Friðleifsdóttir, Grensehinderrådssekretariatet, arbeidsutvalget i Funksjonshinderrådet, Nordisk ministerråds sekretariat for helse- og sosialsaker, og sekretariatet for Funksjonshinderrådet ved Nordens velferdssenter.

Utvikling av informasjon

Informasjon var tema for det årlige samarbeidsmøtet om grensehinder og funksjonshinder i 2024. Sekretariatet for Funksjonshinderrådet fulgte opp oppfordring fra Grensehindersekretariatet (på 2023-møtet) om å utdype erfarte grensehinder. Sekretariatet har via medlemmer av Funksjonshinderrådet samlet henvendelser og erfaringsbeskrivelser fra personer med nedsatt funksjonsevne som har flyttet i Norden. Dette er personer som

ofte er avhengig av økonomiske ytelser, tilrettelegging i hjem og i skole-/jobb-situasjonen, hjelpemidler og personlig assistanse. Ved flytting over landegrenser er deres generelle erfaring at det er vanskelig å finne informasjon om hvilke ytelser, tilrettelegging og assistanse som man vil ha krav på og kan forvente å få der man skal flytte til.

Samarbeidsmøtet tok initiativ til å jobbe med virkeliggjøringen av det [nordiske samarbeidsprogrammet på funksjonshinderområdet](#) på fokusområdet fri bevegelighet ved å bedre informasjon relevant for personer med funksjonshinder.

Nordisk ministerråds informasjonstjeneste – [Info Norden](#), eller de tre grenseregionale informasjonstjenestene, [Grensetjenesten Norge/Sverige](#), [Øresunddirekt](#) og

[Nordkalottens grensetjeneste.](#)

Info Norden er Nordisk ministerråds informasjonstjeneste, og har kontorer i alle de nordiske landene. Informasjon fra Info Norden er inndelt i 20 kategorier.

Informasjon som er relevant for personer med funksjonshinder finnes i flere av disse kategoriene. Bl.a. trygdeordninger, helse, flytte, jobb, høyere utdanning.

På Info Nordens nettsider finnes generell informasjon om de ulike landenes regelverk, kontaktinformasjon til myndigheter og praktisk informasjon når man skal flytte, jobbe, starte bedrift eller studere i et annet nordisk land. Informasjonen er tilgjengelig på dansk, finsk, islandsk, norsk, svensk og engelsk.

Hvis man ikke finner svar på det man søker, kan man henvende seg til Info Norden via et spørreskjema. Dersom man støter på et problem eller et hinder i et annet nordisk land, kan man melde fra om dette til Info Norden, som kan kontaktes på dansk, finsk, færøysk, grønlandsk, islandsk, norsk, svensk og engelsk.

På nettsidene til de tre regionale informasjonstjenestene finnes det en enkel løsning for å [rapportere grenseproblemet ditt](#).

EU Disability Cards betydning for fri bevegelse i Norden

Norden og EU er tett sammenvevd, og begrensninger i den frie bevegelsen over landegrensene er noe personer med nedsatt funksjonsevne opplever i hele Europa. Et EU-initiativ – EU Disability Card – om å bidra til friere bevegelse over landegrensar vil bidra positivt til fri bevegelse i Norden.

Utviklingen av det europeiske kortet for personer med nedsatt funksjonsevne (EU Disability Card/EDC), er et av de syv flaggskip-initiativene i EUs strategi for rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne 2021–2030. Etableringen og innføringen av dette kortet vil ha stor betydning for å øke fri bevegelse i Norden for personer med nedsatt funksjonsevne.

I beslutning fra Europaparlamentet (17. september 2024) og Rådet for EU (14. oktober 2024) ble to direktiver om EDC vedtatt. Beslutningen innebærer at det skal utvikles to kort som forventes å være operative i hele EU/EØS i 2028.

Medlemslandene vil innen 2028 vedta og publisere nødvendige lover, forskrifter og administrative bestemmelser for å innføre EDC i form av to kort:

1. Europeisk funksjonshinderkort (European Disability Card)

Kortet vil fungere som et bevis på funksjonshinderstatus i alle EU-land når man benytter en rekke tjenester. Det vil gi kortinnehavere lik tilgang til spesielle betingelser ved bruk av transport, deltagelse på kulturelle arrangementer og besøk på museer, fritids- og idrettssentre, fornyelsesparker og mer.

Disse kan blant annet være:

- gratis inngang
- reduserte priser
- prioritert tilgang
- personlig assistanse
- hjelpemidler

Det europeiske kortet vil supplere nasjonale kort, som fortsatt vil bli utdelt av nasjonale myndigheter, basert på deres egne kriterier.

2. Europeisk parkeringskort for personer med nedsatt funksjonsevne (European Parking Card for persons with disabilities)

Den forbedrede versjonen av dette kortet vil være et bevis på rettigheter til parkeringsbetingelser og fasiliteter som er reservert for personer med nedsatt funksjonsevne i alle EU-land. Det vil også inneholde sikkerhetsfunksjoner for å hindre og bekjempe svindel. Det vil erstatte nasjonale parkeringskort.

Les mer om EU Disability Card her:

[European Disability Card and European Parking card for persons with disabilities](#)

Rådet for nordisk samarbeid om funksjonshinder

Funksjonshinderrådet har i oppdrag å ha en støttende, rådgivende og kunnskapsformidlende funksjon for alle politiske sektorer i Nordisk ministerråd for å understøtte fokusområdene menneskerettigheter, bærekraftig utvikling og inkludering, samt fri bevegelse.

Les mer her: [Rådet for Nordisk samarbeid om funksjonshinder](#)

I 2024 har Funksjonshinderrådet og Nordens velferdssenter fungert som en plattform for informasjons- og erfaringsutveksling også mellom de fysiske møtene i Funksjonshinderrådet.

Møter i Funksjonshinderrådet

Nordens velferdssenter har innkalt Rådet for nordisk samarbeid om funksjonshinder to ganger i 2024.

Årets vårmøte ble avholdt i Stockholm i april, og høstmøtet i Malmö i oktober.

Økonomiske utfordringer for personer og velferdsstaten

Medlemmene fra både Sverige, Norge og Åland initierte på vårmøtet en diskusjon om økonomi, inkluderte personer med funksjonshinder sine økonomiske levekår i en lavkonjunktur økonomi, og nedskjæringer eller økonomiske utfordringer i de kommunale/regionale velferdstilbudene.

Tema ble diskutert fra mange vinklinger både på vårmøtet og på høstmøtet.

Eksempelvis ble konsekvensene av den finske regjeringens spareprogram diskutert for

personer med nedsatt funksjonsevne, og den norske planlagte undersøkelsen om funksjonshemmedes økonomiske levekår. I den norske undersøkelsen er det spørsmål som blant annet hvordan lønn, lønnsutvikling, karriereutvikling og fattigdomsproblematikk er faktorer når det gjelder funksjonsnedsettelse og økonomi. Ulikheter i lønn, mellom funksjonshemmede og resten av befolkningen, og et interseksjonelt perspektiv.

På høstmøtet innledet forskningssjef Torben Tranæs, VIVE og Formand Ekspertudvalget på Socialområdet til diskusjon om offentlige utgifter på funksjonshinder-området ved å presentere rapporten Faglig og økonomisk bæredygtig utvikling på Socialområdet.

Uttalelser til Nordisk ministerråd

Funksjonshinderrådet har avgitt to uttalelser til Nordisk ministerråd i 2024.

Våren 2024 leverte rådet synspunkter på alle forslag til nordiske samarbeidsprogram 2025–2030. Hovedbudskapet var at funksjonshindersperspektivet må implementeres i samarbeidsprogrammene for alle relevante politikkområder. Uttalelsen ble sendt som høringsinnspill til følgende samarbeidsprogram:

Nordisk samarbeidsprogram for Arbejdsliv 2025–2030

Nordisk energipolitisk samarbeidsprogram 2025–2030

Nordisk samarbeidsprogram for Miljø og Klima 2025–2030

Nordisk samarbeidsprogram for økonomi- og finanspolitikk

2025–2030

Nordisk samarbejdsprogram for ligestilling og LGBTI 2025–2030

Nordisk samarbejdsprogram for kultur 2025–2030

Nordisk samarbejdsprogram for næringssektoren 2025–2030

Nordisk samarbejdsprogram for utdanning, forskning og språk 2025–2030

Nordisk samarbejdsprogram for justitsområdet 2025–2030

Nordisk samarbejdsprogram for MR-FJLS 2025–2030 (fiskeri og havbruk, jordbruk, næringsmidler og skogbruk)

Nordisk samarbejdsprogram for regional utvikling og planlegging 2025–2030

Nordisk-baltisk samarbejdsprogram for digitalisering 2025–2030

Høsten 2024 leverte rådet en uttalelse til Ministerrådet for helse- og sosialområdet ved den svenske leder for embetsmannskomiteen. Uttalelsen omhandlet virkeliggjøringen av Nordisk program for samarbeid om funksjonshinderspørsmål 2023–2027 og alle sektorers ansvar for finansiering av programmet. I uttalelsen skriver Funksjonshinderrådet at de er bekymret over at Nordisk ministerråd ennå ikke har etablert en tverrsektoriell finansieringsplan for de spesifikke aktivitetene som er beskrevet i programmet. Finansiering er en forutsetning for å kunne gjennomføre de beskrevne aktivitetene. Uten tverrsektoriell finansiering vil målene for det nordiske funksjonshindersamarbeidet ikke bli oppnådd.

Rådet oppfordrer alle ministerråd og deres embetsmannskomiteer til å vurdere og planlegge hvordan det nordiske funksjonshinderprogrammet kan implementeres innenfor hver enkelt sektor i programperioden 2023–2027.

Smidig kartlegging av lover og praksis

På initiativ fra det islandske sosialdepartementet bidro Funksjonshinderrådet med en kartlegging angående lover og praksis i Norden omkring brukerstyrt personlig assistanse og vurderingsverktøy for å bedømme tjenestebehov.

Medlemmet fra myndighetene i funksjonshinderrådet fra Island ba om denne kartleggingen i forbindelse med en revisjon av

forskriften om BPA (brukerstyrt personlig assistanse) og lovgivning om vurderingsverktøy for å bedømme tjenestebehov for personer med funksjonsnedsettelse.

Alle myndighetsmedlemmer i Funksjonshinderrådet besvarte fire konkrete spørsmål i løpet av en tre ukers periode. Svarene og en samlet analyse ga på denne måten de islandske myndighetene en rask og smidig oversikt over lovverk og praksis i Norden.

Dette er en arbeidsform som er et eksempel på at Funksjonshinderrådet er en plattform for erfarings- og kunnskapsdeling i Norden.

Evaluering

Nordens ministerråds sekretariat ga Nordens velferdssenter i oppdrag å gjennomføre en statusvurdering av det nordiske samarbeidet på funksjonshinderområdet i 2024.

Oppdraget er å evaluere utviklingen av samarbeidet fra siste eksterne evaluering, 2021 til 2024. Fokus for evaluering av utviklingen av samarbeidet er begrenset til Nordisk program for samarbeid om funksjonshinderspørsmål 2023–2027 (Program 2023–2027) og mandat og virksomheten til Rådet for nordisk samarbeid om funksjonshinder (Funksjonshinderrådet).

Utvalget for evalueringen var medlemmer av Funksjonshinderrådet og det interne nettverket om funksjonshinderspørsmål på ministerrådets sekretariat. Evalueringen ble gjennomført som spørreundersøkelse i perioden juni–september 2024. En ekstern evaluering er planlagt for 2026.

Fulgt anbefalinger

Gjennomgangen av de seks anbefalingene gitt i siste eksterne evaluering (Tranquist Utvärderingsrapport), levert i august 2021, er oppfylt. Konkrete tiltak på gitte anbefalingene er gjennomført:

1. I 2022 ble det vedtatt et Nordisk program for samarbeid om funksjonshinderspørsmål 2023 til 2027.

2. I 2022 ble det vedtatt et nytt mandat for Funksjonshinderrådet for perioden 2023 til 2027.
3. I 2022 ble det vedtatt et nytt mandat for det interne nettverket for integrering av funksjonshindersperspektivet i Nordisk ministerråds sekretariat for perioden 2023 til 2027.
4. Det er etablert et prosjektfinansiert forum for nordisk samarbeid for unge med funksjonsnedsettelse for perioden 2023 til 2027 i form av det årlige Nordic Youth Disability Summit. Dette forumet skal i perioden utvikle et forslag for ungdomsrepresentasjon i Funksjonshinderrådet etter 2027.
5. Funksjonshinderrådets rolle er endret fra beslutningstaker til å gi råd om strategiske retningslinjer for tilskuddsordningen. Dette for å hindre eventuelt muligheter for inhabilitet i beslutningene om støtte.
6. Enkeltprosjekter er knyttet til rammeverket, Nordisk program for samarbeid om funksjonshinderspørsmål 2023–2027, etter behov og i dialog med relevant sektor. Dette er tilfellet med prosjektet Ett inkluderende arbeidsliv – en framtidsspørsmål for Norden, vedtatt i 2024 for gjennomføring i 2025–2026. Prosjektet er finansiert av arbeidslivssektoren i Nordisk ministerråd.

Både medlemmer av Funksjonshinderrådet og interne nettverket for integrering av funksjonshindersperspektivet i Nordisk ministerråds sekretariat vurderer at Nordisk program for samarbeid om funksjonshinderspørsmål 2023–2027 har fulgt anbefalinger fra 2021 i ganske stor grad (til 4 og 3,6 på en skala der 5 er i stor grad).

Positiv utvikling

Utviklingen i det nordiske samarbeidet på funksjonshinderområdet fra 2021 til 2024 har vært positiv og i tråd med anbefalinger. De utfordringene som finnes, er relatert til virkeliggjøring av aktiviteter som ønskes, og mål som settes i Nordisk program for samarbeid om funksjonshinderspørsmål 2023–2027. Program 2023–2027 ble vedtatt i 2022 uten noen klar finansieringsplan. Målene i programmet skal nås med sektorspesifikk dialog og finansiering.

Både medlemmer av Funksjonshinderrådet og interne nettverket for integrering av funksjonshindersperspektivet i Nordisk ministerråds sekretariat vurderer at Nordisk program for samarbeid om funksjonshinderspørsmål 2023–2027 har fulgt anbefalinger fra 2021 i ganske stor grad (til 4 og 3,6 på en

skala der 5 er i stor grad).

Medlemmene av Funksjonshinderrådet er gjennomgående tilfreds med organisering av funksjonshindersamarbeidet i Norden, nasjonal relevans av rådets arbeid, rådets påvirkningsmulighet på nordisk funksjonshinderpolitikk og på det faglige utbyttet deltakelse i Funksjonshinderrådet gir.

Erfarings- og kunnskapsdeling på funksjonshinderområdet gjennom det nordiske samarbeidet vurderes som det mest nyttige av både medlemmer av Funksjonshinderrådet og ansatte på sekretariatet i Nordisk ministerråd. Samarbeidet og deltakelse i Funksjonshinderrådet gir innsikt i alle lands politikk, strategier og praksis på funksjonshinderområdet. Det gir tilgang til nordisk ekspertise for å belyse nasjonale spørsmål og for å effektivt få komparativ kunnskap til bruk i nasjonal politikktutforming.

Det nordisk samarbeidet på funksjonshinderområdet er vurdert som tilfredsstillende av de impliserte aktørene, å være nyttig i det interessepolitiske samarbeidet og i nasjonal politikk-utforming. Samarbeidet har utviklet seg i tråd med de anbefalinger som er gitt i tidligere evalueringer.

Organisatorisk utfordring

Funksjonshinderspørsmål blir i en viss grad beskrevet som innelåst i helse- og sosialsektoren. Medlemmer av Funksjonshinderrådet og på sekretariatet til Nordisk ministerråd etterlyser og problematiserer utfordringen med å forankre funksjonshindersperspektivet tverrsektorielt i Nordisk ministerråd. Det er utfordrende å etablere tverrsektorielt samarbeid og finansiering av målsetninger i samarbeidsprogrammet som er tverrsektorielle i sin natur, blant annet å utarbeide statistikk og kunnskap om hvordan UNCRPD implementeres i de nordiske landene.

For å virkeliggjøre de tverrsektorielle målsetningene i Nordisk program for samarbeid om funksjonshinderspørsmål 2023–2027 foreslår medlemmer av Funksjonshinderrådet og ansatte på sekretariatet i Nordisk ministerråd at funksjonshindersamarbeidet ledes og finansieres av samarbeidsministrene, MR-SAM.

Kommunikasjonskanaler

Informasjon om Funksjonshinderrådets virksomhet og de sakene som rådet tar opp, kommuniseres i flere kanaler.

Informasjon om Funksjonshinderrådets virksomhet og de sakene rådet tar opp, kommuniseres i flere kanaler. Aktuelle artikler publiseres på Nordens velferdssenters nettside, og oppdateringer om rådets virksomhet deles i sosiale medier.

I løpet av 2024 fikk innlegg om COSP17 i New York, Nordic Youth Disability Summit og Funksjonshinderrådets møter god rekkevidde på LinkedIn. Økningen i rekkevidde for Nordens velferdssenter som helhet var hele 40 prosent i 2024, og innlegg fra Funksjonshinderrådet utgjorde en betydelig del av denne økningen.

I løpet av 2024 ble det publisert elleve nettartikler om Funksjonshinderrådets arbeid og arrangementer knyttet til det på Nordens velferdssenters nettside.

I Nordens velferdssenters nyhetsbrev når informasjon om rådets virksomhet omtrent 5500 abonnenter.

www.nordicwelfare.org

Facebook: [@nordicwelfare](https://www.facebook.com/nordicwelfare)

LinkedIn: [Nordic Welfare Centre / Nordens välfärdscenter](https://www.linkedin.com/company/nordic-welfare-centre/)

Facebook: [@nordicwelfare](https://www.facebook.com/nordicwelfare)

Det finländska och åländska ordförandeskapets planer för 2025

Visionen för det nordiska samarbetet är att bli världens mest hållbara och integrerade region till 2030. För att nå dit krävs insikter om nyttan med samarbetet. Insikterna framträder tydligt inom funktionshinderområdet.

Om alla människor i Norden ska bli delaktiga och kunna använda miljöer, produkter och tjänster behöver vi lära av varandra genom erfarenhetsutbyte och kunskapsutveckling. I Nordiska ministerrådets Program för samarbete om funktionshinderfrågor 2023–2027 formuleras den nordiska nyttan och lärandet i de tematiska huvudområdena mänskliga rättigheter, delaktighet och fri rörlighet.

Det finländska ordförandeskapet under 2025 utgår från mänskliga rättigheter som grund för att genomföra funktionshinderspolitiken. Finlands och Ålands ordförandeskap ska främja nordiskt samarbete på funktionsrättsområdet och integrering av funktionsrättsfrågor. Syftet är att öka medvetenheten och stärka kunskapsbasen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och på så sätt främja genomförandet av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning inom olika sektorer och på olika nivåer.

Funktionsrättsperspektiv på digitalisering och beredskap

Digitalisering och beredskap är viktiga teman när det gäller

rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Genom att ta hänsyn till funktionsrättsfrågor inom dessa områden stöder vi ett socialt hållbart Norden där ingen lämnas utanför. Samarbetet inom funktionsrättsområdet för också in ett nordiskt perspektiv i den funktionsrättspolitiska debatten på europeisk och global nivå. Dessutom ska det nordiska samarbetet på funktionsrättsområdet 2025 fokusera på mänskliga rättigheter ur ett intersektionellt perspektiv som beaktar hur olika faktorer, som till exempel ålder eller kön, påverkar ställningen för en person med funktionsnedsättning.

Planerade aktiviteter under det finländska ordförandeskapsåret 2025:

- Hybridevenemang den 12 och 13 februari, Helsingfors: Rätten att leva självständigt och vara inkluderad. Nordiskt expertseminarium om FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, artikel 19
- Vårmöte i Rådet för nordiskt samarbete om funktionshinder, den 5 och 6 maj, Helsingfors
- Symposium på konferensen NNDR 2025 (Nordic Network on Disability Research), den 7–9 maj, Helsingfors
- Nordiskt sidoevenemang vid det 18:e partsmötet för FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning den 9–12 juni, New York
- Höstmöte: Rådet för nordiskt samarbete om funktionshinder, den 30–31 oktober, Stockholm
- Nordic Youth Disability Summit 2025, den 29–31 oktober, Stockholm
- Nordiskt expertseminarium om inkludering i arbetslivet, 2. och 3. Oktober, Helsingfors.
- Möte mellan arbetsutskottet för Rådet för nordiskt samarbete om funktionshinder, Nordiska ministerrådets sekretariat och Nordiska ministerrådets Gränshinderråd, den 28 oktober, Stockholm.
- Möte om överlåtelse av ordförandeskapet i Funktionshinderrådet fra Finland til Danmark tillsammans med arbetsutskottet för Rådet för nordiskt samarbete om funktionshinder, desember.

På uppdrag av det finländska ordförandeskapet i Rådet för nordiskt samarbete om funktionshinder 2025

Päivi Nurmi-Koikkalainen, Institutet för hälsa och välfärd (THL)

Om denne publikasjonen

Rådet för nordiskt samarbaid om funksjonshinder Årsrapport 2024

Rapport om gjennomføring av Nordisk program for samarbeid om funksjonshinderspørsmål 2023–2027 og Rådet for nordisk samarbeid om funksjonshinder.

ISBN: 978-91-89787-15-5

DOI: <https://doi.org/10.52746/IMJC4351>

© Nordens velferdssenter

Mai 2025

Forfatter: Gunnar Michelsen

Prosjektleder: Gunnar Michelsen

Redaktør: Marie Sjöling

Ansvarlig forlegger: Eva Franzén

Grafisk design: Maija Markkula

Foto: Marie Sjöling, Lars Lindberg, Maria Montefusco, Sveriges Dövas Ungdomsförbund, Sigve Nedredal, Eiríkur Björnsson.

Bilder fra billedbank: Mostphotos.

Nordens velferdssenter

Nordens velferdssenter er en institusjon innenfor [Nordisk ministerråds](#) sosial- og helsesektor. Vårt oppdrag er å bidra til videreutviklingen av velferdstiltak i Norden. Det gjør vi gjennom å utvikle den aktuelle kunnskapen. Med kunnskap som grunnlag foreslår vi både politiske og praktiske forbedringer.

Nordens velferdssenter

Box 1073, SE-101 39 Stockholm

Besøksadresse: Svensksundsvägen 11 A

Tel: +46 8 545 536 00

info@nordicwelfare.org

Nordens velferdssenter

c/o Folkhälsan

Topeliusgatan 20

FI-00250 Helsingfors

Tel: +358 20 741 08 80

[Finn flere av publikasjonene våre her.](#)